

การเรียกชื่อจังหวัดในภาษาพูด
อย่างไม่เป็นทางการของวัยรุ่นไทย
The Naming of Provinces
in Thai Teenagers' Spoken Language

วรารัชต์ มหามนตรี*

Wararat Mahamontri

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การเรียกชื่อจังหวัดในภาษาพูดอย่างไม่เป็นทางการของวัยรุ่นไทย โดยข้อมูลการเรียกชื่อจังหวัดจำนวนทั้งสิ้น ๗๖ จังหวัด และกรุงเทพมหานคร ได้มาจากการใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์นักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในแต่ละภาค ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น ๑,๑๖๕ คน ผลการวิจัยพบว่า การเรียกชื่อจังหวัดในภาษาพูดอย่างไม่เป็นทางการของวัยรุ่นไทยมี ๓ ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะที่เรียกตามแบบภาษาไทยมาตรฐาน ลักษณะที่ใช้ชื่อเมืองในอดีต และลักษณะที่ตัดพยางค์ให้สั้นลง การใช้ในแต่ละลักษณะขึ้นอยู่กับความมกน้อยของจำนวนพยางค์ในชื่อจังหวัด กล่าวคือ หากชื่อจังหวัดมีจำนวนพยางค์

* อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

๑-๒ พยางค์ ส่วนใหญ่จะเรียกตามแบบภาษาไทยมาตรฐาน หากมีจำนวนพยางค์ตั้งแต่ ๓-๘ พยางค์ มักตัดพยางค์ให้สั้นลง รองลงมา คือ เรียกตามแบบภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนการใช้ชื่อเมืองในอดีตนั้นพบว่านิยมใช้น้อยที่สุด ทั้งนี้เมื่อพิจารณารูปภาพภาษาที่ใช้จำนวน ๑๑๔ รูปภาพ จากตัวแปรภาษา (ชื่อจังหวัด) ๗๗ ตัวแปร แสดงให้เห็นลักษณะทางสถิติศาสตร์ที่ปรากฏร่วมกันมากที่สุดในการเรียกชื่อจังหวัดของวัยรุ่นไทย คือ การออกเสียงคำแบบ ๒ พยางค์

คำสำคัญ : ชื่อจังหวัด การใช้ภาษา วัยรุ่นไทย

Abstract

This research aims to analyze the naming of provinces in Thai teenagers' spoken language. The information of the naming of 76 provinces and Bangkok was obtained from questionnaires and interviews with 1,165 undergraduate students in regional universities. These students' birthplaces are in various provinces. The results show three ways for naming the provinces : using standard Thai language; using the provinces former names; and deleting syllables. For most of the 1-2 syllable province names, standard Thai language is used for naming the provinces. For 3-8 syllable province names, most of the names are shortened by deleting the syllables or standard Thai language. Using the cities 'former names is the least popular in naming the provinces. The findings of the study also reveal, based on 114 expressions in naming the provinces from 77 linguistic variables

(province names) show that the linguistic characteristic which appears most in Thai teenagers' spoken language the pronunciation of 2 syllable words.

Keywords : province name, Thai usage, Thai teenagers

บทนำ

ข้อมูลเกี่ยวกับชื่อจังหวัดของประเทศไทยในอดีตนั้นสามารถค้นคว้าได้จากเอกสารต่าง ๆ ที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น ศิลาจารึก พงศาวดาร จดหมายเหตุ เป็นต้น สำหรับชื่อจังหวัดในปัจจุบันรวมถึงประวัติความเป็นมาก็สามารถค้นคว้าได้จากแหล่งข้อมูลจำนวนมากทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ แต่ผู้เขียนพบว่ายังไม่มีการบันทึกชื่อเรียกจังหวัดในภาษาพูดซึ่งนับเป็นภาษาที่แท้จริงของมนุษย์ และสามารถแสดงลักษณะร่วมบางประการของกลุ่มคนที่ยอมรับภาษานั้นมาใช้ติดต่อสื่อสาร แม้ว่าราชบัณฑิตยสถานได้กำหนดวิธีการอ่านชื่อจังหวัดไว้ (เฉพาะคำที่มีปัญหาในการอ่าน) เพื่อให้เกิดเอกภาพ ซึ่งมีทั้งการอ่านตามหลัก และการอ่านตามความนิยม แต่น่าสังเกตว่าหากเป็นการออกเสียงชื่อจังหวัดในภาษาพูดอย่างไม่เป็นทางการโดยเฉพาะอย่างยิ่งของวัยรุ่นที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนั้น ๆ จะมีลักษณะการออกเสียงต่างไปจากคำอ่านที่ราชบัณฑิตยสถานกำหนดไว้ กล่าวคือ มักมีการตัดคำหรือพยางค์ เช่น พิษณุโลก ออกเสียงว่า พิด-โลก, ราชบุรี ออกเสียงว่า รัต-วี, นครสวรรค์ ออกเสียงว่า คอน-หุวัน, อุตรดิตถ์ ออกเสียงว่า อุด-ดิด เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าการเรียกจังหวัดบางจังหวัดนั้นไม่มีเสียงที่เกี่ยวข้องกับชื่อเลย เช่น ฉะเชิงเทรา เรียกว่า แแปงจิว หรือนครราชสีมา เรียกว่า ไคราช เป็นต้น

การศึกษาครั้งนี้จะทำให้ได้ข้อมูลการเรียกชื่อจังหวัดในปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๔) ที่ครอบคลุมทั้งภาษาพูด ภาษาอ่าน และภาษาเขียน ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียกชื่อจังหวัดในประเทศไทย นอกจากนี้ยังทำให้เห็น

แนวนิยมในการออกเสียงชื่อจังหวัดที่มีหลายพยางค์ของวัยรุ่นไทยในยุคหนึ่งสมัยหนึ่ง รวมทั้งสามารถนำไปใช้สอนชาวต่างประเทศที่ศึกษาภาษาไทยโดยเฉพาะในการพูดสนทนา

จากความสำคัญของการศึกษาและข้อสังเกตการใช้ภาษาที่กล่าวมาเบื้องต้น รวมทั้งเห็นว่าในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ เป็นโอกาสอันดีที่จะศึกษาการเรียกชื่อจังหวัดที่เป็นปัจจุบัน เนื่องจากมีจังหวัดที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นเพิ่มขึ้นอีก ๑ จังหวัด คือ บึงกาฬ (แยกออกมาจากการปกครองของจังหวัดหนองคาย) ส่งผลให้ประเทศไทยมีจำนวนจังหวัดทั้งสิ้น ๗๖ จังหวัด ไม่นับรวมกรุงเทพมหานครที่จัดเป็นเขตการปกครองพิเศษ ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาการเรียกชื่อจังหวัดในภาษาพูดอย่างไม่เป็นทางการของวัยรุ่น และวิเคราะห์ลักษณะการใช้ภาษาด้วยทฤษฎีทางภาษาศาสตร์

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาคำเรียกชื่อจังหวัดในภาษาพูดอย่างไม่เป็นทางการของวัยรุ่นครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การเรียกชื่อจังหวัดในประเทศไทย โดยเปรียบเทียบกับวิธีการอ่านที่ราชบัณฑิตยสถานกำหนดไว้ ทั้งนี้ผู้เขียนเน้นศึกษาโครงสร้างของคำ ไม่ศึกษาสำเนียงภาษาที่ต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น

วิธีการศึกษา

การศึกษาคำครั้งนี้มีขอบเขตเฉพาะชื่อเรียกจังหวัดในประเทศไทยจำนวน ๗๖ จังหวัด และกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเขตการปกครองพิเศษ ผู้เขียนจัดกลุ่มจังหวัดดังกล่าวโดยยึดถือการแบ่งตามเกณฑ์ภูมิศาสตร์ของคณะกรรมการภูมิศาสตร์แห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ซึ่งแบ่งประเทศไทยออกเป็น ๖ ภูมิภาค (นฤมถ นฤมแต่ง ม.ป.ป.) ดังนี้

๑. ภาคเหนือ ๙ จังหวัด ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ น่าน พะเยา แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปางลำพูน อุตรดิตถ์

๒. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๒๐ จังหวัด ได้แก่ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ

นครพนม นครราชสีมา บึงกาฬ บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย
สกลนคร สุรินทร์ ศรีสะเกษหนองคาย หนองบัวลำภู อุดรธานี อุบลราชธานี อำนาจเจริญ

๓. ภาคกลาง ๒๑ จังหวัด ได้แก่ กำแพงเพชร ชัยนาท นครนายก นครปฐม
นครสวรรค์ นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา พิษณุโลก เพชรบูรณ์ ลพบุรี
สมุทรปราการ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สิงห์บุรี สุโขทัย สุพรรณบุรี สระบุรี อ่างทอง
อุทัยธานี และ ๑ เขตการปกครองพิเศษ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร

๔. ภาคตะวันออก ๗ จังหวัด ได้แก่ จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด
ปราจีนบุรี ระยอง สระแก้ว

๕. ภาคตะวันตก ๕ จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี ตาก ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี
ราชบุรี

๖. ภาคใต้ ๑๔ จังหวัด ได้แก่ กระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช นราธิวาส
ปัตตานี พังงา พัทลุง ภูเก็ต ระนอง สตูล สงขลา สุราษฎร์ธานี ยะลา

ข้อมูลในการศึกษาได้มาจากการสัมภาษณ์และการใช้แบบสอบถาม การ
สัมภาษณ์นั้นได้เก็บข้อมูลจากนิสิตระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ที่มีภูมิลำเนา
อยู่ในภาคเหนือ ภาคกลาง (ตอนบน) และภาคตะวันตก ส่วนแบบสอบถามใช้เก็บข้อมูล
จากนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในภาคตะวันออก ภาคตะวันออก
เฉียงเหนือ ภาคกลาง (ตอนล่าง) และภาคใต้ ได้แก่ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ และมหาวิทยาลัยสงขลา
นครินทร์ ตามลำดับ โดยเก็บข้อมูลจังหวัดละ ๒๐ คน รวมทั้งสิ้น ๑,๕๔๐ คน สาเหตุที่
เลือกนิสิตนักศึกษาเป็นกลุ่มประชากรในการศึกษครั้งนี้ เนื่องจากส่วนใหญ่อยู่ในช่วง
วัยรุ่นที่มีการใช้ภาษาในลักษณะตัดคำหรือพยางค์กันมากทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน
ดังที่เห็นในภาษาแชต หรือภาษาใน SMS เป็นต้น เหตุผลอีกประการหนึ่ง คือ สถาบัน
อุดมศึกษาเป็นแหล่งรวมผู้เรียนจากหลากหลายจังหวัด ทำให้สามารถเก็บข้อมูลได้
สะดวกและรวดเร็วขึ้น อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ผู้เขียนได้รับคืนมาเพื่อใช้ศึกษาวิเคราะห์
ได้มาจากประชากรจำนวน ๑,๑๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๕.๖๔ ของกลุ่มประชากร
ทั้งหมด

ผลการศึกษา

ผลจากการเก็บข้อมูลแสดงให้เห็นว่า การเรียกชื่อจังหวัดในภาษาพูดอย่างไม่เป็นทางการของวัยรุ่นมีทั้งแบบที่มีการแปร และแบบที่ไม่มีมีการแปร เมื่อเปรียบเทียบกับการออกเสียงตามหลักของราชบัณฑิตยสถานทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของพยางค์ในการเรียกชื่อจังหวัดบางจังหวัด ซึ่งผู้เขียนแสดงด้วยสัญลักษณ์ดังต่อไปนี้

ตัวเข้ม	แสดงการเปลี่ยนแปลงบางพยางค์
ขีดเส้นใต้	แสดงการเปลี่ยนแปลงทุกพยางค์
(วงเล็บ)	แสดงพยางค์ที่เพิ่มขึ้นมา

ตารางที่ ๑ การเรียกชื่อจังหวัดของวัยรุ่นในภาคเหนือ

ชื่อจังหวัด ในภาคเหนือ	การเรียกชื่อจังหวัด ของวัยรุ่น (จำนวนคน)	การออกเสียงตามหลัก ของราชบัณฑิตยสถาน	พยางค์ที่เกิด การเปลี่ยนแปลง
๑. เชียงราย	๑. เชียง-ราย (๒๐)	๑. เชียง-ราย	๑. เชียง-ราย
๒. เชียงใหม่	๒. เชียง-ใหม่ (๒๐)	๒. เชียง-ใหม่	๒. เชียง-ใหม่
๓. น่าน	๓. น่าน (๒๐)	๓. น่าน	๓. น่าน
๔. พะเยา	๔. พะ-เยา (๒๐)	๔. พะ-เยา	๔. พะ-เยา
๕. แพร่	๕. แพร่ (๒๐)	๕. แพร่	๕. แพร่
๖. แม่ฮ่องสอน	๖. แม่-ฮ่อง-สอน (๒๐)	๖. แม่-ฮ่อง-สอน	๖. แม่-ฮ่อง-สอน
๗. ลำปาง	๗. ลำ-ปาง (๒๐)	๗. ลำ-ปาง	๗. ลำ-ปาง
๘. ลำพูน	๘. ลำ-พูน (๒๐)	๘. ลำ-พูน	๘. ลำ-พูน
๙. อุตรดิตถ์	๙. อุต-ติต (๒๐)	๙. อุต-ตะ-ระ-ติต	๙. อุต-ตะ-ระ-ติต

ตารางที่ ๒ การเรียกชื่อจังหวัดของวัยรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ชื่อจังหวัด ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ	การเรียกชื่อจังหวัด ของวัยรุ่น (จำนวนคน)	การออกเสียงตามหลัก ของราชบัณฑิตยสถาน	พยางค์ที่เกิด การเปลี่ยนแปลง
๑. กาฬสินธุ์	๑. กา-สิน (๑๕) กา-ละ-สิน (๔)	๑. กา-ละ-สิน	๑. กา-ละ-สิน กา-ละ-สิน
๒. ขอนแก่น	๒. ขอน-แก่น (๒๐)	๒. ขอน-แก่น	๒. ขอน-แก่น
๓. ชัยภูมิ	๓. ไช-ยะ-พุม (๑๐) ไช-พุม (๗)	๓. ไช-ยะ-พุม	๓. ไช-ยะ-พุม ไช-ยะ-พุม
๔. นครพนม	๔. นะ-คอน (๖) นะ-คอน-พะ-นม (๔)	๔. นะ-คอน-พะ-นม	๔. นะ-คอน-พะ-นม นะ-คอน-พะ-นม
๕. นครราชสีมา	๕. โคร-ราด (๒๐)	๕. นะ-คอน-ราด-ชะ- สี-มา	๕. <u>นะ-คอน-ราด-ชะ- สี-มา</u>
๖. บึงกาฬ	๖. บึง-กาน (๖)	๖. บึง-กาน	๖. บึง-กาน
๗. บุรีรัมย์	๗. บุ-รี-รัมย์ (๑๒) เมือง-แป๊ะ (๑)	๗. บุ-รี-รัมย์	๗. บุ-รี-รัมย์ <u>บุ-รี-รัมย์</u>
๘. มหาสารคาม	๘. สะ-ระ-คาม (๑๕) สา-คาม (๔) มะ-หา-สะ-ระ-คาม (๑)	๘. มะ-หา-สะ-ระ-คาม	๘. <u>มะ-หา-สะ-ระ-คาม</u> มะ-หา-สะ-ระ-คาม
๙. มุกดาหาร	๙. มุก (๑๓) มุก-ตา-หาน (๒)	๙. มุก-ตา-หาน	๙. มุก-ตา-หาน มุก-ตา-หาน
๑๐. ยโสธร	๑๐. ยะ-โส (๑๘) เมือง-ยด (๑)	๑๐. ยะ-โส-ทอน	๑๐. ยะ-โส-ทอน <u>ยะ-โส-ทอน</u>
๑๑. ร้อยเอ็ด	๑๑. ร้อย-เอ็ด (๑๔)	๑๑. ร้อย-เอ็ด	๑๑. ร้อย-เอ็ด
๑๒. เลย	๑๒. เลย (๘)	๑๒. เลย	๑๒. เลย
๑๓. สกลนคร	๑๓. สะ-กน (๕)	๑๓. สะ-กน-นะ-คอน	๑๓. สะ-กน-นะ-คอน
๑๔. สุรินทร์	๑๔. สุ-ริน (๑๙)	๑๔. สุ-ริน	๑๔. สุ-ริน
๑๕. ศรีสะเกษ	๑๕. สี-เกด (๑๘)	๑๕. สี-สะ-เกด	๑๕. สี-สะ-เกด
๑๖. หนองคาย	๑๖. หุนอง-คาย (๗)	๑๖. หุนอง-คาย	๑๖. หุนอง-คาย

ตารางที่ ๒ การเรียกชื่อจังหวัดของวัยรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ต่อ)

ชื่อจังหวัด ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ	การเรียกชื่อจังหวัด ของวัยรุ่น (จำนวนคน)	การออกเสียงตามหลัก ของราชบัณฑิตยสถาน	พยางค์ที่เกิด การเปลี่ยนแปลง
๑๗. หนองบัวลำภู	๑๗. หนอง-บัว (๖) หนอง-บัว-ลำ-พู (๓)	๑๗. หนอง-บัว-ลำ-พู	๑๗. หนอง-บัว-ลำ-พู หนอง-บัว-ลำ-พู
๑๘. อุตรธานี	๑๘. อุ-ตอิน (๒๐)	๑๘. อุ-ตอิน-ทา-นี	๑๘. อุ-ตอิน-ทา-นี
๑๙. อุบลราชธานี	๑๙. อุ-ปน (๗)	๑๙. อุ-ปน-ราด-ชะ- ทา-นี	๑๙. อุ-ปน-ราด-ชะ- ทา-นี
๒๐. อำนาจเจริญ	๒๐. อำ-นาจ (๖)	๒๐. อำ-นาจ-จะ-เริน	๒๐. อำ-นาจ-จะ-เริน

ตารางที่ ๓ การเรียกชื่อจังหวัดของวัยรุ่นในภาคกลาง

ชื่อจังหวัด ในภาคกลาง	การเรียกชื่อจังหวัด ของวัยรุ่น (จำนวนคน)	การออกเสียงตามหลัก ของราชบัณฑิตยสถาน	พยางค์ที่เกิด การเปลี่ยนแปลง
๑. กำแพงเพชร	๑. กำ-แพง (๒๐)	๑. กำ-แพง-เพ็ด	๑. กำ-แพง-เพ็ด
๒. ชัยนาท	๒. ไช-นาจ (๒๐)	๒. ไช-นาจ	๒. ไช-นาจ
๓. นครนายก	๓. นะ-คอิน-นา-ยก (๑๕) คอิน-ยก (๕)	๓. นะ-คอิน-นา-ยก	๓. นะ-คอิน-นา-ยก นะ-คอิน-นา-ยก
๔. นครปฐม	๔. นะ-คอิน-ถม (๑๑) คอิน-ถม (๘) นะ-คอิน-ปะ-ถม (๑)	๔. นะ-คอิน-ปะ-ถม	๔. นะ-คอิน-ปะ-ถม นะ-คอิน-ปะ-ถม นะ-คอิน-ปะ-ถม
๕. นครสวรรค์	๕. คอิน-หฺวัน (๑๘) นะ-คอิน-สะ-หฺวัน (๒)	๕. นะ-คอิน-สะ-หฺวัน	๕. นะ-คอิน-สะ-หฺวัน นะ-คอิน-สะ-หฺวัน
๖. นนทบุรี	๖. นน (๕) เมือง-นน (๒)	๖. นน-ทะ-บุ-รี นน-บุ-รี	๖. นน-ทะ-บุ-รี (เมือง)-นน-ทะ-บุ-รี

ตารางที่ ๓ การเรียกชื่อจังหวัดของวัยรุ่นในภาคกลาง (ต่อ)

ชื่อจังหวัด ในภาคกลาง	การเรียกชื่อจังหวัด ของวัยรุ่น (จำนวนคน)	การออกเสียงตามหลัก ของราชบัณฑิตยสถาน	พยางค์ที่เกิด การเปลี่ยนแปลง
๗. ปทุมธานี	๗. ปะ-ทุม (๑๓) ปะ-ทุม-ทา-นี่ (๗)	๗. ปะ-ทุม-ทา-นี่	๗. ปะ-ทุม-ทา-นี่ ปะ-ทุม-ทา-นี่
๘. พระนครศรีอยุธยา	๘. ยุต-ยา (๑๘) อะ-ยุต-ทะ-ยา (๒)	๘. พระ-นะ-คอน-สี- อะ-ยุต-ทะ-ยา	๘. พระ-นะ-คอน-สี- อะ-ยุต-ทะ-ยา พระ-นะ-คอน-สี- อะ-ยุต-ทะ-ยา
๙. พิจิตร	๙. พิ-จิต (๒๐)	๙. พิ-จิต	๙. พิ-จิต
๑๐. พิษณุโลก	๑๐. พิด-โลก (๒๐)	๑๐. พิด-สะ-นุ-โลก	๑๐. พิด-สะ-นุ-โลก
๑๑. เพชรบูรณ์	๑๑. เพ็ด-บุน (๑๐) เพ็ด-ชะ-บุน (๖) เพ็ด (๔)	๑๑. เพ็ด-ชะ-บุน	๑๑. เพ็ด-ชะ-บุน เพ็ด-ชะ-บุน เพ็ด-ชะ-บุน
๑๒. ลพบุรี	๑๒. ลป-บุรี (๑๓) ลป-วี (๗)	๑๒. ลป-บุรี	๑๒. ลป-บุรี ลป-บุรี
๑๓. สมุทรปราการ	๑๓. สะ-หุมุด-ปุรา-กาน (๑) ปาก-น้ำ (๑)	๑๓. สะ-หุมุด-ปุรา-กาน	๑๓. สะ-หุมุด-ปุรา-กาน <u>สะ-หุมุด-ปุรา-กาน</u>
๑๔. สมุทรสงคราม	๑๔. สะ-หุมุด-สง-คราม (๑) แม่-กุลของ (๑)	๑๔. สะ-หุมุด-สง-คราม	๑๔. สะ-หุมุด-สง-คราม <u>สะ-หุมุด-สง-คราม</u>
๑๕. สมุทรสาคร	๑๕. สะ-หุมุด-สา-คอน (๒) มะ-หา-ไซ (๑)	๑๕. สะ-หุมุด-สา-คอน	๑๕. สะ-หุมุด-สา-คอน <u>สะ-หุมุด-สา-คอน</u>
๑๖. สิงห์บุรี	๑๖. สิง-บุรี (๑๒) สิง (๘)	๑๖. สิง-บุรี	๑๖. สิง-บุรี สิง-บุรี
๑๗. สุโขทัย	๑๗. โข-ไท (๒๐)	๑๗. สุ-โข-ไท	๑๗. สุ-โข-ไท
๑๘. สุพรรณบุรี	๑๘. สุ-พัน (๑๐)	๑๘. สุ-พัน-บุรี	๑๘. สุ-พัน-บุรี

๒๒๒ วารสารคดี มหามนตรี

ตารางที่ ๓ การเรียกชื่อจังหวัดของวัยรุ่นในภาคกลาง (ต่อ)

ชื่อจังหวัด ในภาคกลาง	การเรียกชื่อจังหวัด ของวัยรุ่น (จำนวนคน)	การออกเสียงตามหลัก ของราชบัณฑิตยสถาน	พยางค์ที่เกิด การเปลี่ยนแปลง
๑๙. สระบุรี	๑๙. หุระ-รี (๑๑) สะ-หุระ-บุ-รี (๓)	๑๙. สะ-หุระ-บุ-รี	๑๙. สะ-หุระ-บุ-รี สะ-หุระ-บุ-รี
๒๐. อ่างทอง	๒๐. อ่าง-ทอง (๒๐)	๒๐. อ่าง-ทอง	๒๐. อ่าง-ทอง
๒๑. อุทัยธานี	๒๑. อุ-ไท (๒)	๒๑. อุ-ไท-ทา-นี่	๒๑. อุ-ไท-ทา-นี่
กรุงเทพมหานคร *	กรุงเทพฯ (๒๐)	กรุงเทพฯ-มะ-หา- นะ-คอน	กรุงเทพฯ-มะ-หา- นะ-คอน

หมายเหตุ * กรุงเทพมหานคร จัดเป็นเขตการปกครองพิเศษ

ตารางที่ ๔ การเรียกชื่อจังหวัดของวัยรุ่นในภาคตะวันออกเฉียง

ชื่อจังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียง	การเรียกชื่อจังหวัด ของวัยรุ่น (จำนวนคน)	การออกเสียงตามหลัก ของราชบัณฑิตยสถาน	พยางค์ที่เกิด การเปลี่ยนแปลง
๑. จันทบุรี	๑. จัน (๙) เมือง-จัน (๒)	๑. จัน-ทะ-บุ-รี จัน-บุ-รี	๑. จัน-ทะ-บุ-รี (เมือง)-จัน-ทะ-บุ-รี
๒. นครราชสีมา	๒. แปดริ้ว (๙) นะ-เซ็ง-เซา (๑) นะ (๑)	๒. นะ-เซ็ง-เซา	๒. นะ-เซ็ง-เซา นะ-เซ็ง-เซา นะ-เซ็ง-เซา
๓. ชลบุรี	๓. ชน (๘) ชน-บุ-รี (๖) เมือง-ชน (๖)	๓. ชน-บุ-รี	๓. ชน-บุ-รี ชน-บุ-รี (เมือง)-ชน-บุ-รี
๔. ตราด	๔. ตราด (๒๐)	๔. ตราด	๔. ตราด
๕. ปราจีนบุรี	๕. ปฺรา-จัน (๑๔)	๕. ปฺรา-จัน-บุ-รี	๕. ปฺรา-จัน-บุ-รี
๖. ระยอง	๖. ระ-ยอง (๑๑) ยอง (๑)	๖. ระ-ยอง	๖. ระ-ยอง ระ-ยอง
๗. สระแก้ว	๗. สะ-แก้ว (๒๐)	๗. สะ-แก้ว	๗. สะ-แก้ว

ตารางที่ ๕ การเรียกชื่อจังหวัดของวัยรุ่นในภาคตะวันตก

ชื่อจังหวัด ในภาคตะวันตก	การเรียกชื่อจังหวัด ของวัยรุ่น (จำนวนคน)	การออกเสียงตามหลัก ของราชบัณฑิตยสถาน	พยางค์ที่เกิด การเปลี่ยนแปลง
๑. กาญจนบุรี	๑. เมือง-กาน (๓) กาน (๒)	๑. กาน-จะ-นะ-บุ-รี กาน-บุ-รี	๑. (เมือง)-กาน-จะ-นะ- -บุ-รี กาน-จะ-นะ-บุ-รี
๒. ตาก	๒. ตาก (๒๐)	๒. ตาก	๒. ตาก
๓. ประจวบคีรีขันธ์	๓. ประ-จบ (๒)	๓. ประ-จบ-คิ-รี-ขัน	๓. ประ-จบ-คิ-รี-ขัน
๔. เพชรบุรี	๔. เพ็ด (๕) เมือง-เพ็ด (๒)	๔. เพ็ด-ชะ-บุ-รี เพ็ด-บุ-รี	๔. เพ็ด-ชะ-บุ-รี (เมือง)-เพ็ด-ชะ- บุ-รี
๕. ราชบุรี	๕. รัต-รี (๓)	๕. รัต-ชะ-บุ-รี รัต-บุ-รี	๕. รัต-ชะ-บุ-รี รัต-บุ-รี

ตารางที่ ๖ การเรียกชื่อจังหวัดของวัยรุ่นในภาคใต้

ชื่อจังหวัด ในภาคใต้	การเรียกชื่อจังหวัด ของวัยรุ่น (จำนวนคน)	การออกเสียงตามหลัก ของราชบัณฑิตยสถาน	พยางค์ที่เกิด การเปลี่ยนแปลง
๑. กระบี่	๑. กระ-บี่ (๑๙)	๑. กระ-บี่	๑. กระ-บี่
๒. ชุมพร	๒. ชุม-พอน (๓)	๒. ชุม-พอน	๒. ชุม-พอน
๓. ตรัง	๓. ตรัง (๒๐)	๓. ตรัง	๓. ตรัง
๔. นครศรีธรรมราช	๔. นะ-คอน (๑๒) คอน (๘)	๔. นะ-คอน-สี-ท่า- มะ-ราด	๔. นะ-คอน-สี-ท่า- มะ-ราด นะ-คอน-สี-ท่า- มะ-ราด
๕. นราธิวาส	๕. นะ-รา (๑๑) นะ-รา-ทิวา-ด (๑)	๕. นะ-รา-ทิวา-ด	๕. นะ-รา-ทิวา-ด นะ-รา-ทิวา-ด
๖. ปัตตานี	๖. ปัด-ตานี (๑๐) ตานี (๖)	๖. ปัด-ตานี	๖. ปัด-ตานี ปัด-ตานี

ตารางที่ ๖ การเรียกชื่อจังหวัดของวัยรุ่นในภาคใต้ (ต่อ)

ชื่อจังหวัด ในภาคใต้	การเรียกชื่อจังหวัด ของวัยรุ่น (จำนวนคน)	การออกเสียงตามหลัก ของราชบัณฑิตยสถาน	พยางค์ที่เกิด การเปลี่ยนแปลง
๗. พังงา	๗. พัง-งา (๑๙)	๗. พัง-งา	๗. พัง-งา
๘. พัทลุง	๘. พัด-ลุง (๑๖) พัด-ทะ-ลุง (๓)	๘. พัด-ทะ-ลุง	๘. พัด-ทะ-ลุง พัด-ทะ-ลุง
๙. ภูเก็ต	๙. พู-เก็ต (๒๐)	๙. พู-เก็ต	๙. พู-เก็ต
๑๐. ระนอง	๑๐. ระ-นอง (๙)	๑๐. ระ-นอง	๑๐. ระ-นอง
๑๑. สตูล	๑๑. ส๊ะ-ตูน (๕) ตูน (๓)	๑๑. ส๊ะ-ตูน	๑๑. ส๊ะ-ตูน ส๊ะ-ตูน
๑๒. สงขลา	๑๒. สง-ขุลา (๙)	๑๒. สง-ขุลา	๑๒. สง-ขุลา
๑๓. สุราษฎร์ธานี	๑๓. สุ-ราด (๒๐)	๑๓. สุ-ราด-ทา-นี	๑๓. สุ-ราด-ทา-นี
๑๔. ยะลา	๑๔. ยะ-ลา (๕)	๑๔. ยะ-ลา	๑๔. ยะ-ลา

ผลการวิเคราะห์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียกชื่อจังหวัดในภาษาพูดอย่างไม่เป็นทางการของวัยรุ่น ทั้งที่เป็นรูปแปรและไม่เป็นรูปแปร จำนวนทั้งสิ้น ๑๑๔ รูป พบว่ามี ๓ ลักษณะได้แก่

๑. ลักษณะที่เรียกตามแบบภาษาไทยมาตรฐาน
๒. ลักษณะที่ใช้ชื่อเมืองในอดีต
๓. ลักษณะที่ตัดพยางค์ให้สั้นลง

๑. ลักษณะที่เรียกตามแบบภาษาไทยมาตรฐาน

การเรียกชื่อจังหวัดในลักษณะที่เรียกตามแบบภาษาไทยมาตรฐาน หมายถึง การเรียกที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนพยางค์ให้ต่างไปจากวิธีการอ่านของราชบัณฑิตยสถาน แต่อาจมีสำเนียงภาษาต่างกันออกไปตามท้องถิ่น เมื่อพิจารณาจำนวนพยางค์ในชื่อจังหวัดทั้งหมดพบว่ามีตั้งแต่ ๑-๖ พยางค์ และ ๘ พยางค์ ส่วนการเรียกชื่อจังหวัดในลักษณะที่เรียกตามแบบภาษาไทยมาตรฐานนั้น พบในชื่อจังหวัดทุกจังหวัดที่มี ๑

พยางค์ และ ๒ พยางค์ รวมถึงชื่อจังหวัดที่มี ๓-๕ พยางค์บางจังหวัด รวมทั้งสิ้น ๕๓ จังหวัด (๕๓ รูปภาษา) ดังต่อไปนี้

ชื่อจังหวัดที่มี ๑ พยางค์ มี ๖ จังหวัด ได้แก่ น่าน แพร่ เลย ตราด ตาก ตรัง

ชื่อจังหวัดที่มี ๒ พยางค์ มี ๒๓ จังหวัด ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ พะเยาลำปาง ลำพูน ขอนแก่น บึงกาฬ ร้อยเอ็ด สุรินทร์ หนองคาย ชัยนาท พิจิตร อ่างทอง ระยอง สระแก้ว กระบี่ ชุมพร พังงา ภูเก็ต ระนอง สตูล สงขลา ยะลา

ชื่อจังหวัดที่มี ๓ พยางค์ มี ๑๒ จังหวัด ได้แก่ แม่ฮ่องสอน กาฬสินธุ์ ชัยภูมิ บุรีรัมย์ มุกดาหาร* เพชรบูรณ์* ลพบุรี* สิงห์บุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ปัตตานี พัทลุง*

ชื่อจังหวัดที่มี ๔ พยางค์ มี ๑๑ จังหวัด ได้แก่ นครพนม* หนองบัวลำภู* นครนายก นครปฐม* นครสวรรค์* ปทุมธานี* สมุทรปราการ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สระบุรี* นราธิวาส*

ชื่อจังหวัดที่มี ๕ พยางค์ มี ๑ จังหวัด ได้แก่ มหาสารคาม*

หมายเหตุ ชื่อจังหวัด* หมายถึง จังหวัดที่มีการแปรแต่มีคุณศัพท์ปรากฏในลักษณะดังกล่าว น้อย

๒. ลักษณะที่ใช้ชื่อเมืองในอดีต

การเรียกชื่อจังหวัดของวัยรุ่นโดยใช้ชื่อเมืองในอดีตมีอยู่ ๔ จังหวัด (๔ รูปภาษา) ซึ่งเป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคใต้ การใช้ชื่อเมืองในอดีตอาจเป็นเมืองที่ไม่มีเสียงเกี่ยวข้องกับชื่อจังหวัดในปัจจุบันหรือเกี่ยวข้องกับบางส่วน แม้วัยรุ่นจะเกิดในสมัยที่เปลี่ยนจากชื่อเมืองในอดีตมาเป็นชื่อจังหวัดแล้ว และเมืองดังกล่าวมีฐานะเป็นเพียงตำบลในปัจจุบันก็ตาม แต่ปรากฏใช้ชื่อดังกล่าวเรียกแทนชื่อจังหวัด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัยรุ่นได้รับการถ่ายทอดจากพ่อแม่ปู่ย่าตายายหรือบุคคลแวดล้อม นับเป็นการเรียนรู้ภาษาจากบริบททางสังคม ดังนี้

๑. นครราชสีมา เรียกว่า ไคราช (โค-ราด)

'โคราช หรือโคราชปุระ' เป็นชื่อเมืองโบราณที่เจริญรุ่งเรืองมากในสมัยขอม ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระนารายณ์มหาราชโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเมืองใหม่ขึ้นที่กลางระหว่างเมือง 'โคราช' ซึ่งอยู่ทางฝั่งเหนือของลำตะคอง และ 'เมืองเสมา'

ซึ่งอยู่ทางฝั่งใต้ของลำตะคอง แล้วนำชื่อของทั้งสองเมืองมารวมกันขนานนามใหม่ว่า ‘นครราชสีมา’ หมายถึง เมืองที่ตั้งบริเวณขอบขัณฑสีมาหรือแนวชายขอบของราชอาณาจักร (คณะนักศึกษาศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรรุ่น ๒๕๔๗ ๒๕๕๑ : ๑๘๖)

ในปัจจุบัน ‘โคราช’ เป็นเพียงตำบลหนึ่งในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา การใช้ชื่อ ‘โคราช’ เรียกแทนจังหวัดนครราชสีมาทั้งจังหวัดนั้น สันนิษฐานว่าเรียกต่อเนื่องกันมาตั้งแต่เมื่อครั้งยังรุ่งเรืองในอดีตและถ่ายทอดชื่อเรียกนี้ต่อมาเป็นลำดับจนถึงวัยรุ่นในปัจจุบัน

๒. บุรีรัมย์ เรียกว่า เมืองแปะ (เมือง-แปะ)

‘เมืองแปะ’ หรือ ‘เมืองแป๊ะ’ (ตามสำเนียงท้องถิ่น) ตั้งขึ้นในสมัยกรุงธนบุรี เมื่อครั้งสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี มีพระบรมราชโองการให้เจ้าพระยาจักรี (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก) ยกทัพมาเกลี้ยกล่อมเจ้าเมืองนางรองที่แข็งเมืองให้คงเป็นเมืองขึ้นของเมืองโคราชต่อไป ขณะยกทัพกลับได้มาพบเมืองร้างที่ข้างต้นแปะใหญ่ (ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองในปัจจุบัน) เป็นสถานที่มีชัยภูมิดีจึงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งเมืองขึ้นแล้วมอบให้บุตรเจ้าเมืองพุทไธสงที่ติดตามมาเป็นเจ้าเมือง ต่อมาเจ้าเมืองได้เกลี้ยกล่อมให้ชาวเขมรป่าดงเข้ามาทำมาหากินในเมืองนี้จนเป็นปึกแผ่นแน่นหนาขึ้น และเรียกเมืองนี้ว่า ‘เมืองแปะ’ โดยถือเอานิมิตของเมืองที่ตั้งอยู่ข้างต้นแปะใหญ่ สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมืองแปะ เปลี่ยนชื่อเป็น ‘บุรีรัมย์’ และได้รับการยกฐานะเป็นจังหวัดภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง (เกียรติประวัติ ธรรัฐลีอัสกล ๒๕๔๖ : ๓๐๑-๓๐๒)

๓. ยโสธร เรียกว่า เมืองยศ (เมือง-ยศ)

‘เมืองยศ’ ย่อมาจาก ‘เมืองยศสุนทร’ ก่อตั้งขึ้นในสมัยกรุงธนบุรี ก่อนหน้านั้นในสมัยสุโขทัยและอยุธยา ดินแดนแห่งนี้อยู่ในเขตของอาณาจักรล้านช้าง ต่อมาสมัยกรุงธนบุรีเกิดการสู้รบแย่งชิงอำนาจกันในอาณาจักรล้านช้าง ท้าวคำใสได้แยกจากเวียงจันทน์มาตั้งเมืองที่ริมแม่น้ำชีชื่อ ‘เมืองยศสุนทร’ สมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามเจ้าเมืองยศสุนทรว่า พระสุนทรวงศา ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมืองยโสธรขึ้นกับหัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อยกเลิกระบบมณฑล เมืองถูกลดฐานะลงเป็นเพียงอำเภอและยกฐานะขึ้นเป็นจังหวัดเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๕ (สำนักงานจังหวัดยโสธร ม.ป.ป.)

๔. สมุทรปราการ เรียกว่า ปากน้ำ (ปาก-น้ำ)

‘ปากน้ำ’ เป็นชื่อเรียกเมืองที่ตั้งขึ้นใหม่บริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยา เดิมเมืองที่อยู่ปากแม่น้ำเจ้าพระยา คือ เมืองพระประแดง ต่อมาสันดอนปากแม่น้ำเจ้าพระยา ออกอกรกลายเป็นแผ่นดินใหม่และทำให้เมืองพระประแดงห่างจากปากแม่น้ำมากขึ้น พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยจึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเมืองปากน้ำใหม่เพื่อความเหมาะสมทางยุทธศาสตร์ มีการสร้างป้อมปราการขึ้นทั้งสองฝั่งแม่น้ำเพื่อป้องกันข้าศึก เรียกว่า เมืองสมุทรปราการ (รัชชชัย ปทุมล่องทอง ๒๕๔๒ : ๑๐๖)

ปัจจุบัน ‘ปากน้ำ’ เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ การเรียกชื่อนี้แทนจังหวัดสมุทรปราการ สันนิษฐานว่าเป็นการเรียกตามสภาพภูมิศาสตร์ที่ตั้งเมืองสืบทอดกันมาตั้งแต่ในอดีต ซึ่งสามารถสื่อความหมายถึงสถานที่ได้อย่างชัดเจน

๕. สมุทรสงคราม เรียกว่า แม่งลอง (แม่-กลอง)

‘แม่งลอง’ ปรากฏหลักฐานการเรียกชื่อนี้มาตั้งแต่สมัยอยุธยาถึงสมัยธนบุรี สันนิษฐานว่าเรียกตามชื่อลำน้ำแม่งลองซึ่งเป็นอาณาเขตของเมือง แต่เปลี่ยนชื่อมาเป็นสมุทรสงครามเมื่อใดยังไม่มีหลักฐานแน่ชัด (เกียรติประวัติ ธนรัฐลีอัสกุล ๒๕๔๖ : ๒๒๖)

อีกทางหนึ่งสันนิษฐานว่า ผู้คนจากอุทัยธานีอพยพมาตั้งถิ่นฐานแล้วเรียกชื่อหมู่บ้านที่ตั้ง ขึ้นใหม่ตามชื่อบ้านเดิมของตน อีกตำนานหนึ่งกล่าวว่า มีกลองใบใหญ่ ลอยมาติดที่หน้าวัดใหญ่ ชาวบ้านช่วยกันเก็บไว้ที่วัดและยังปรากฏอยู่จนถึงทุกวันนี้ เนื่องจากเป็นกลองที่มีขนาดใหญ่มากจึงเรียกว่า ‘แม่งลอง’ (คณะนักศึกษามหาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรรุ่น ๒๕๔๗ ๒๕๕๑ : ๒๘๕)

ปัจจุบัน ‘แม่งลอง’ เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม การเรียกชื่อนี้แทนจังหวัดสมุทรสงคราม สันนิษฐานว่าเรียกต่อเนื่องกันมาตั้งแต่ในอดีต และถ่ายทอดชื่อเรียกนี้ต่อมาเป็นลำดับจนถึงวัยรุ่นในปัจจุบัน

๖. สมุทรสาคร เรียกว่า มหาชัย (มะ-หา-ไช)

‘มหาชัย’ ที่เป็นชื่อเรียกจังหวัดสมุทรสาครในปัจจุบันนั้น แต่เดิมเป็นชื่อคลองซึ่งมีประวัติความเป็นมาตั้งแต่ในสมัยสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๘ หรือพระเจ้าเสือแห่งกรุงศรีอยุธยาว่า พระองค์ได้เสด็จประพาสเมืองสาครบุรีทางเรือ (ปัจจุบัน คือจังหวัดสมุทรสาคร) ในขณะที่ผ่านคลองโคกขามซึ่งคดเคี้ยว เรือพระที่นั่งได้ชนกิ่งไม้จนหัวเรือ

หัก พันท้ายนรสิงห์ ผู้ทำหน้าที่ถือท้ายเรือพระที่นั่งในครั้งนั้นขอรับโทษประหารชีวิตเพื่อรักษากฎมณเฑียรบาล หลังจากนั้น ๑ ปี พระเจ้าเสือจึงโปรดเกล้าฯ ให้ขุดคลองลัดจากเมืองธนบุรีเป็นแนวตรงไปออกปากแม่น้ำเมืองสาครบุรีแทนคลองโคกขาม เรียกว่า 'คลองพระพุทธเจ้าหลวง' แต่ยังไม่ทันเสร็จก็เสด็จสวรรคต ต่อมาสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๙ หรือขุนหลวงท้ายสระโปรดเกล้าฯ ให้ขุดต่อจนเสร็จและพระราชทานนามว่า 'คลองมหาชัย' ต่อมาบริเวณปากคลองมหาชัยได้เกิดชุมชนและขยายใหญ่โตขึ้น ชื่อว่า 'มหาชัย' จึงกลายเป็นชื่อเรียกของชุมชนแห่งนั้นเป็นต้นมา (สำนักงานจังหวัดสมุทรสาคร ๒๕๕๑)

ปัจจุบันนี้ 'มหาชัย' เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร แต่มีความสำคัญและเป็นที่ยึดถือของคนทั่วไปทางด้านการค้าขายอาหารทะเล 'มหาชัย' จึงเสมือนเป็นภาพแทนของจังหวัด จนกลายเป็นชื่อที่ใช้เรียกแทนจังหวัดสมุทรสาคร

๗. ฉะเชิงเทรา เรียกว่า แปรริ้ว (แปร-ริ้ว)

'แปรริ้ว' สันนิษฐานว่ามาจากตำนานที่ว่า ในเมืองนี้เป็นเมืองอยู่ช้ำวอช้ำวอ อุดมสมบูรณ์ด้วยสัตว์น้ำนานาชนิด โดยเฉพาะปลาช่อนรสดีนั้นมีชุกชุมและขนาดใหญ่กว่าในท้องถิ่นอื่น ๆ เมื่อนำมาแลเนื้อทำเป็นปลาตากแห้ง จะแลเพียงริ้วหรือหัวริ้วตามปกติไม่ได้ ต้องแลถึงแปรริ้วตามขนาดใหญ่โตของปลาช่อน จึงเรียกเมืองนี้ว่า 'แปรริ้ว' อีกตำนานหนึ่งมาจากนิทานพื้นบ้านเรื่องพระรถ-เมรีซึ่งเป็นนิทานในปัญญาสชาดก ว่า ยักษ์ได้ฆ่านางสิบสองแล้วลากศพไปยังทำน้ำในบริเวณที่เป็นคลองท่าลาด แล้วฆ่าและศพออกเป็นริ้ว ๆ รวมแปรริ้ว หลังจากนั้นนำไปทิ้งให้ลอยไปตามลำน้ำท่าลาดริ้วเนื้อริ้วหนังของนางสิบสองลอยมาออกยังแม่น้ำบางปะกงไปจนถึงฉะเชิงเทรา จึงได้ชื่อเมืองว่า 'แปรริ้ว' (จังหวัดฉะเชิงเทรา ๒๕๕๔)

ปัจจุบันนี้ 'แปรริ้ว' มิได้มีการตั้งขึ้นเพื่อใช้เรียกพื้นที่ใดในระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นของรัฐ แต่ด้วยรุ่นนี้ใช้ชื่อนี้เรียกจังหวัดฉะเชิงเทราในภาษาพูดอย่างไม่เป็นทางการ

๘. นราธิวาส เรียกว่า นรา (นะ-รา)

'นรา หรือ บางนรา' เดิมเป็นชื่อหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำบางนราใกล้กับทะเล ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บางนราได้ขยายเป็นชุมชนใหญ่ และมีการเจริญเติบโตทางการค้าทั้งทางบกและทางทะเล ครั้นสมัยพระบาท

สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ประพาสสมณชลบัพภีใต้และมาถึงบางนรา มีพระราชดำริว่า บางนราควรมีชื่อเมืองไว้เป็นหลักฐานสืบไป จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อเป็น ‘เมืองนราธิวาส’ (นร + อธิวาส แปลว่า ที่อยู่ของคนดี) (เกียรติประวัติ ๖๕๔๖ : ๓๙๑)

ปัจจุบัน ‘นรา’ มิได้มีการตั้งขึ้นเพื่อใช้เรียกพื้นที่ใดในระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นของรัฐ แต่ด้วยรุ่นก็ใช้ชื่อนี้เรียกจังหวัดนราธิวาสในภาษาพูดอย่างไม่เป็นทางการ

๓. ลักษณะที่ตัดพยางค์ให้สั้นลง

การเรียกชื่อจังหวัดในลักษณะที่มีการตัดพยางค์ให้สั้นลงพบในชื่อจังหวัดที่มีจำนวนพยางค์ตั้งแต่ ๒ พยางค์ จนถึง ๘ พยางค์ รวมทั้งสิ้น ๔๓ จังหวัด (๕๓ ภูมิภาค) ดังต่อไปนี้

ชื่อจังหวัดที่มี ๒ พยางค์ มี ๒ จังหวัด ได้แก่ ระยอง สตูล

ชื่อจังหวัดที่มี ๓ พยางค์ มี ๑๔ จังหวัด ได้แก่ กาฬสินธุ์ ชัยภูมิ มุกดาหาร ยโสธร ศรีสะเกษ กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ ลพบุรี สิงห์บุรี สุโขทัย ฉะเชิงเทรา ชลบุรี บัตตานี พัทลุง

ชื่อจังหวัดที่มี ๔ พยางค์ มี ๒๐ จังหวัด ได้แก่ อุตรดิตถ์ นครพนม สกลนคร หนองบัวลำภู อุตรธานี อำนาจเจริญ นครนายก นครปฐม นครสวรรค์ นนทบุรี ปทุมธานี พิษณุโลก สุพรรณบุรี สระบุรี อุทัยธานี จันทบุรี ปราจีนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี สุราษฎร์ธานี

ชื่อจังหวัดที่มี ๕ พยางค์ มี ๓ จังหวัด ได้แก่ มหาสารคาม กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์

ชื่อจังหวัดที่มี ๖ พยางค์ มี ๒ จังหวัด ได้แก่ อุบลราชธานี นครศรีธรรมราช และ ๑ เขตการปกครองพิเศษ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร

ชื่อจังหวัดที่มี ๘ พยางค์ มี ๑ จังหวัด ได้แก่ พระนครศรีอยุธยา

การเรียกชื่อจังหวัดดังกล่าวข้างต้นมีวิธีการตัดพยางค์ให้สั้นลง ๕ แบบ ดังนี้

๓.๑ แบบตัดหน่วยคำขยายในคำประสม

๓.๒ แบบตัดหน่วยคำที่มีความหมายว่า ‘เมือง’

๒๓๐ วารัษดิ์ มหามนตรี

๓.๓ แบบใช้คำว่า ‘เมือง’ นำหน้าชื่อ และตัดหน่วยคำท้ายที่หมายถึง ‘เมือง’

๓.๔ แบบตัดพยางค์เบา

๓.๕ แบบตัดพยางค์ที่ ๒-๓ หรือพยางค์ที่ ๓ ในคำ ๓ พยางค์

๓.๑ แบบตัดหน่วยคำขยายในคำประสม

ชื่อจังหวัดในประเทศไทยบางจังหวัดมีลักษณะการสร้างคำแบบคำประสม กล่าวคือ ประกอบด้วยหน่วยคำหลักและหน่วยคำขยาย โดยหน่วยคำหลักเป็นคำที่มีความหมายสำคัญ ส่วนหน่วยคำขยายทำหน้าที่ประกอบขยายให้รายละเอียดหรือบอกลักษณะเพื่อแยกความแตกต่างของสิ่งที่เรียก การเรียกชื่อจังหวัดที่มีโครงสร้างเป็นคำประสมปรากฏลักษณะการตัดหน่วยคำขยาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในท้องถิ่นใกล้เคียงกันไม่มีหน่วยคำหลักที่ซ้ำกัน จึงไม่จำเป็นต้องมีหน่วยคำขยายมาทำหน้าที่แยกความแตกต่าง ดังนั้น เพียงการเรียกชื่อด้วยหน่วยคำหลักก็สามารถสื่อความหมายถึงจังหวัดที่ต้องการให้เข้าใจตรงกันได้

ชื่อจังหวัดที่มีการตัดหน่วยคำขยายในคำประสม มี ๖ จังหวัด (๖ รูปภาษา) ได้แก่

๑. กำแพงเพชร (กำ-แพง)

กำแพงเพชร เป็นคำประสมระหว่าง กำแพง + เพชร หมายถึง เมืองที่มีกำแพงมั่นคงแข็งแรงรุ่งเรืองดุจเพชรในการป้องกันข้าศึกศัตรู (คณะนักศึกษาวชิรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรรุ่น ๒๕๔๗ ๒๕๕๑ : ๗๘) การเรียกชื่อจังหวัดนี้มีการตัดคำว่า ‘เพชร’ ซึ่งเป็นหน่วยคำขยายออก เนื่องจากชื่อจังหวัดที่ขึ้นต้นด้วย ‘กำแพง-’ มีเพียงจังหวัดเดียวในประเทศไทย จึงไม่จำเป็นต้องมีส่วนขยายเพื่อแยกความแตกต่างของชื่อจังหวัด

๒. ประจวบคีรีขันธ์ (ประ-จวบ)

ประจวบคีรีขันธ์ เป็นคำประสมระหว่าง ประจวบ + คีรีขันธ์ หมายถึง เมืองที่มีภูเขาเป็นหมู่ ๆ (เกียรติประวัติ ธนรัฐลือสกุล ๒๕๔๖ : ๑๕๐) การเรียกชื่อจังหวัดนี้มีการตัดคำว่า ‘คีรีขันธ์’ ซึ่งเป็นหน่วยคำขยายออก เนื่องจากชื่อจังหวัดที่ขึ้นต้นด้วย ‘ประจวบ-’ มีเพียงจังหวัดเดียวในประเทศไทย

๓. นครศรีธรรมราช (นะ-คอน)

นครศรีธรรมราช เป็นคำประสมระหว่าง นคร + ศรีธรรมราช หมายถึง เมืองแห่งราชาผู้ทรงธรรมเป็นสิริมงคลแก่เมือง (เกียรติประวัติ ธรรัฐลือสกล ๒๕๔๖ : ๓๘๖) การเรียกชื่อจังหวัดนี้มีการตัดคำว่า ‘ศรีธรรมราช’ ซึ่งเป็นหน่วยคำขยายออก แม้ว่าชื่อจังหวัดที่ขึ้นต้นด้วย ‘นคร-’ จะมีหลายจังหวัดในประเทศไทย แต่ในภาคใต้มีเพียงนครศรีธรรมราชจังหวัดเดียว จึงไม่จำเป็นต้องมีส่วนขยายเพื่อแยกความแตกต่าง

๔. นครพนม (นะ-คอน)

นครพนม เป็นคำประสมระหว่าง นคร + พนม หมายถึง เมืองแห่งภูเขาหรือชาวเขา (เกียรติประวัติ ธรรัฐลือสกล ๒๕๔๖ : ๒๘๖) การเรียกชื่อจังหวัดนี้มีการตัดคำว่า ‘พนม’ ซึ่งเป็นหน่วยคำขยายออก แม้ว่าชื่อจังหวัดที่ขึ้นต้นด้วย ‘นคร-’ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีอีก ๑ จังหวัด คือ นครราชสีมา แต่ไม่มีปัญหาในการแยกความแตกต่าง เนื่องจากวัยรุ่นใช้ ‘โคราช’ เรียกจังหวัดนครราชสีมา (รายละเอียดการใช้ ‘โคราช’ อยู่ในหัวข้อที่ ๓.)

๕. หอนงบัวลุ่มภู (หนอง-บัว)

หนองบัวลุ่มภู เป็นคำประสมระหว่าง หนองบัว + ลุ่มภู เพี้ยนเสียงมาจากชื่อเดิม คือ หนองบัวลุ่มภู หมายถึง เมืองที่มีหนองบัวอยู่ในที่ลุ่มภูเขา ซึ่งมีเทือกเขาลำค้อคือเทือกเขาภูพาน การเรียกชื่อจังหวัดนี้มีการตัดคำว่า ‘ลุ่มภู’ ซึ่งเป็นหน่วยคำขยายออก ซึ่งไม่มีผลในการสื่อความหมาย เนื่องจากในประเทศไทยมีจังหวัดที่ขึ้นต้นด้วย ‘หนองบัว’ เพียงจังหวัดเดียว

๖. อำนาจเจริญ (อำนาจ)

อำนาจเจริญ เป็นคำประสมระหว่าง อำนาจ + เจริญ หมายถึง เมืองที่มีอำนาจมากยิ่งขึ้น การเรียกชื่อจังหวัดนี้มีการตัดคำว่า ‘เจริญ’ ซึ่งเป็นหน่วยคำขยายออก ซึ่งไม่มีผลในการสื่อความหมาย เนื่องจากในประเทศไทยมีจังหวัดที่ขึ้นต้นด้วย ‘อำนาจ’ เพียงจังหวัดเดียว

๓.๒ แบบตัดหน่วยคำที่มีความหมายว่า ‘เมือง’

ชื่อจังหวัดในประเทศไทยบางจังหวัดมีการสร้างคำโดยนำหน่วยคำที่มีความหมายว่า ‘เมือง’ มาประสมหรือสมากับคำอื่นเพื่อบ่งบอกลักษณะเด่นของเมืองนั้น ๆ ตั้งแต่อดีต ในการเรียกชื่อจังหวัดของวัยรุ่นมีลักษณะการตัดหน่วยคำที่มีความหมาย

๒๓๒ วรารัษต์ มหามนตรี

ว่า ‘เมือง’ ดังกล่าวออก ซึ่งอาจเป็นเพราะความหมายของคำดังกล่าวเป็นความหมายอย่างกว้าง ๆ มิใช่มีความหมายสำคัญในการแยกความแตกต่างของแต่ละสถานที่ แม้จะตัดทิ้งไปก็ไม่มีผลกระทบต่อการสื่อความหมาย ชื่อจังหวัดที่มีการตัดหน่วยคำในลักษณะนี้มี ๑๖ จังหวัด (๑๖ ภูมิภาค) แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มดังนี้

๓.๒.๑ การตัดหน่วยคำที่มีความหมายว่า ‘เมือง’ ในคำประสม มี ๑ จังหวัด ได้แก่ พระนครศรีอยุธยา (อะ-ยุด-ทะ-ยา)

พระนครศรีอยุธยา มีการเรียกแบบตัดหน่วยคำ ‘พระนครศรี’ ออก ซึ่งสันนิษฐานว่าการเรียกลักษณะนี้จะมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เห็นได้จากแผนที่ของชาวยุโรปตั้งแต่ พ.ศ. ๒๐๘๓ จนถึง พ.ศ. ๒๒๔๓ ปรากฏคำเรียก ‘อยุธยา’ ว่า ODIA UDIA IUDIA AJOTHIA ODIAA IUDEA JUDIA AIOTHIA JUDTIJA IUDTYA IUDTIJA การเขียนชื่อที่แตกต่างกันนี้ขึ้นอยู่กับความรู้เรื่องราวเกี่ยวกับกรุงศรีอยุธยาและความสามารถในการถ่ายทอดเสียงของชาวพื้นเมือง ตลอดจนภาษาของแต่ละชาติที่เขียนแผนที่ (อวิชชัย ตั้งศิริวานิช ๒๕๔๙ : ๓๑-๓๙) ส่วนชนชาติที่ใกล้ชิดกับคนไทยมาก คือ ชาวพม่า ก็เรียก ‘อยุธยา’ คล้ายกับชาวยุโรปว่า โยเดีย (Yui:daya) ซึ่งวิรัช นิยมธรรม (๒๕๕๕ : ๑) ได้ให้ที่มาของการเรียกไว้ว่า ในเอกสารประวัติศาสตร์ของพม่าเมื่อเอ่ยถึงชื่อเมืองและพระนามกษัตริย์ของไทย พม้ามักบันทึกตามสำเนียงพูดมากกว่าถ่ายอักษรจากตัวเขียน ซึ่งคงได้มาจากภาษาปากของคนไทยในท้องถิ่น

พิจารณาจากหลักฐานข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า คนไทยในสมัยอยุธยา น่าจะออกเสียงเรียกราชธานีแห่งนี้เป็น ๔ พยางค์ ว่า อะ-โย-ทะ-ยา หรือ อะ-ยุด-ทะ-ยา และออกเสียงเป็น ๓ พยางค์ว่า โย-ทะ-ยา หรือ ยุด-ทะ-ยา โดยตัด อะ- ในพยางค์แรกออก

๓.๒.๒ การตัดหน่วยคำที่มีความหมายว่า ‘เมือง’ ในคำสมาส ได้แก่ -ธานี, -ราชธานี, -บุรี, -นคร และ -มหานคร มี ๑๕ จังหวัด ดังนี้

จังหวัดที่มีหน่วยคำ -ธานี มี ๔ จังหวัด ได้แก่ อุดรธานี (อุ-ดอน), ปทุมธานี (ปะ-ทุม), อุทัยธานี (อุ-ไท), สุราษฎร์ธานี (สุ-ราด)

จังหวัดที่มีหน่วยคำ -ราชธานี มี ๑ จังหวัด ได้แก่ อุบลราชธานี (อุ-บน)

จังหวัดที่มีหน่วยคำ -บุรี มี ๘ จังหวัด ได้แก่ นนทบุรี (นน), สุพรรณบุรี (สุ-พัน), สิงห์บุรี (สิง), จันทบุรี (จัน), ชลบุรี (ชน), ปราจีนบุรี (ปรา-จัน),

กาญจนบุรี (กาน), เพชรบุรี (เพ็ด)

จังหวัดที่มีหน่วยคำ -นคร มี ๑ จังหวัด ได้แก่ สกลนคร (สะ-กน)

จังหวัดที่มีหน่วยคำ -มหานคร มี ๑ จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร

(กรุง-เทบ)

๓.๓ แบบใช้คำว่า 'เมือง' นำหน้าชื่อ และตัดหน่วยคำท้ายที่หมายถึง 'เมือง'

การเรียกชื่อจังหวัดบางจังหวัดที่มีหน่วยคำหมายถึง 'เมือง' ยังปรากฏอีกลักษณะหนึ่ง คือ ใช้คำว่า 'เมือง' นำหน้าชื่อจังหวัดเช่นในอดีตก่อนที่จะเปลี่ยนรูปแบบการปกครองจากเมืองมาเป็นจังหวัด แต่มีการตัดหน่วยคำ -บุรี ที่หมายถึง 'เมือง' ออก อย่างไรก็ตาม รูปแปรกลุ่มนี้มีการปรากฏไม่มากนัก จำนวนเพียง ๕ จังหวัด (๕ รูปภาษา) ได้แก่

นนทบุรี (เมือง-นน), กาญจนบุรี (เมือง-กาน), เพชรบุรี (เมือง-เพ็ด), จันทบุรี (เมือง-จัม), ชลบุรี (เมือง-ชน)

๓.๔ แบบตัดพยางค์เบา

การตัดพยางค์เบาในการออกเสียงคำ เป็นปรากฏการณ์ที่สืบเนื่องมาจากลักษณะของภาษาที่มีการลงเสียงหนักเบา ดังที่บรรจบ พันธุเมธา (๒๕๔๕ : ๓๙๙-๔๑) กล่าวว่า เสียงที่ไม่ได้เน้นหรือไม่ได้ลงเสียงหนักนั้นบางครั้งอาจจะออกเป็นเสียงสั้นและเบาจนแทบไม่ได้ยิน และในไม่ช้าก็หายไปทั้งพยางค์ การตัดพยางค์เบาเกิดขึ้นได้ในทุกตำแหน่งของคำ ยกเว้นท้ายคำเนื่องจากการออกเสียงคำในภาษาไทยมักลงเสียงหนักที่พยางค์สุดท้าย จังหวัดที่มีการเรียกแบบตัดพยางค์เบา มีจำนวน ๒๐ จังหวัด (๒๒ รูปภาษา) แบ่งตามตำแหน่งที่ปรากฏได้ดังนี้

การตัดพยางค์เบาในตำแหน่งต้นคำ มี ๖ จังหวัด ได้แก่ มหาสารคาม (สา-ระ-คาม)*, สุโขทัย (โซ-ไท), ระยอง (ยอง), นครศรีธรรมราช (คอน)**, ปัตตานี (ตา-นี)***, สตูล (ตุน)

หมายเหตุ * หน่วยคำ 'มหา' ในชื่อ มหาสารคาม มีรูปเขียนพยางค์ -หา- เป็นพยางค์เสียงหนัก แต่สันนิษฐานว่าในภาษาพูดจะออกเป็นเสียงเบาว่า มะ-หะ- ต่อมาจึงตัดออกทั้ง ๒ พยางค์เหลือเพียง สา-ระ-คาม

** นครศรีธรรมราช มีการตัดหน่วยคำขยาย 'ศรีธรรมราช' ออกก่อน เหลือเพียง นะ-

๒๓๔ วารวิชัย มหามนตรี

คอน (ดังกล่าวไว้ในข้อ ๓.๑) ต่อมามีการตัดพยางค์เบา นะ- ออกจนเหลือ คอน เพียงพยางค์เดียว

*** แม้รูปเขียน ‘ปัต’ ในพยางค์แรกของ ปัตตานี จะเป็นพยางค์เสียงหนัก แต่ในภาษาพูดจะออกเป็นเสียงเบาว่า ปะ-ตา-นี่ เมื่อวัยรุ่นเรียกชื่อจังหวัดนี้ได้ตัดพยางค์เบา ปะ- ออกเหลือเพียง ตา-นี่

การตัดพยางค์เบาในตำแหน่งกลางคำ มี ๑๐ จังหวัด ได้แก่ อุตรดิตถ์ (อุต-ติด), กาฬสินธุ์ (กา-สิน), ชัยภูมิ (ไช-ภูมิ), ศรีสะเกษ (สี-เกต), นครปฐม (นะ-คอน-ถม), พิษณุโลก (พิต-โลก), เพชรบูรณ์ (เพ็ด-บุณ), ลพบุรี (ลบ-รี), ราชบุรี (ราต-รี), พัทลุง (พัต-ลุง)

การตัดพยางค์เบาในตำแหน่งต้นและกลางคำ มี ๖ จังหวัด ได้แก่ นครนายก (คอน-ยก), นครปฐม (คอน-ถม), นครสวรรค์ (คอน-หฺวัน), พระนครศรีอยุธยา (ยุต-ยา)****, สระบุรี (หฺระ-รี), มหาสารคาม (สา-คาม)

หมายเหตุ **** พระนครศรีอยุธยา มีการเรียกแบบตัดหน่วยคำ ‘พระนครศรี’ ออกก่อน ซึ่งสันนิษฐานว่าเรียกในลักษณะนี้มาตั้งแต่สมัยอยุธยา (ดังกล่าวไว้ในข้อ ๓.๒.๑) ต่อมาในปัจจุบันมีการตัดพยางค์ -อะ- และ-ทะ- ออกให้เสียงเรียกสั้นลงไปอีก จึงเหลือเพียง ยุต-ยา

๓.๕ แบบตัดพยางค์ที่ ๒-๓ หรือพยางค์ที่ ๓ ในคำ ๓ พยางค์

การตัดพยางค์ที่ ๒-๓ หรือพยางค์ที่ ๓ ในคำ ปรากฏในชื่อจังหวัดที่มี ๓ พยางค์ซึ่งเป็นการตัดพยางค์ที่มีได้คำหนึ่งถึงเสียงหนักเบาในคำ หรือโครงสร้างของคำ แต่อาจเกิดจากเทียบเคียงกับคำอื่นที่มีชื่ออยู่ในภาษาเพื่อเน้นการสื่อความหมายหรือไม่เน้นความหมายแต่เพื่อความสะดวกในการออกเสียงเป็นสำคัญ การตัดพยางค์ลักษณะนี้พบจำนวน ๔ จังหวัด (๔ ภูมิภาค) แบ่งตามตำแหน่งที่ตัดพยางค์ได้ดังนี้

การตัดพยางค์ที่ ๒-๓ มี ๓ จังหวัด ได้แก่

๑. มุกดาหาร ออกเสียงว่า มุก

คำว่า มุกดา, มุกดาหาร มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ (๒๕๔๖ : ๘๖๗) ว่า น. ไช้มุก; ชื่อรัตนะอย่างหนึ่งในพวกนพรัตน์ สีหมอกอ่อน ๆ (ส. มุกดา, มุกดาหาร; ป. มุตดา, มุตดาหาร, ว่า สร้อยไช้มุก) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า มุกดาหาร คือ ไช้มุก ประกอบกับชื่อจังหวัดที่ขึ้นต้นด้วย ‘มุก-’ มี

เพียงจังหวัดเดียวในประเทศไทย ด้วยเหตุนี้การตัดพยางค์ท้าย -ตา- และ -หาน ออก ทั้ง ๒ พยางค์จึงไม่มีผลต่อการสื่อความหมาย

๒. เพชรบูรณ์ ออกเสียงว่า เพ็ด

คำว่า เพชรบูรณ์ หมายถึง เมืองที่เต็มไปด้วยเพชร (เกียรติประวัติ ธรณรัฐศาสตร์ ๒๕๔๖ : ๕๔) แม้จังหวัดที่ขึ้นต้นด้วย ‘เพ็ด-’ จะมีอยู่ในภาคตะวันตกอีก ๑ จังหวัด คือ เพชรบุรี แต่ในภาคกลางมีเพียงเพชรบูรณ์จังหวัดเดียว ดังนั้นการตัดพยางค์ท้าย -ชะ- และ -นูน ออกทั้ง ๒ พยางค์ในบริบทของผู้พูด จึงไม่มีผลต่อการสื่อความหมาย

๓. ฉะเชิงเทรา ออกเสียงว่า ฉะ

คำว่า ฉะเชิงเทรา เป็นภาษาเขมร หมายถึง คลองลึก มาจากคำว่า ‘ฉทรง’ แปลว่า คลอง และ ‘เทรา’ แปลว่า ลึก (คณະนักรักรัษฏาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรรุ่น ๒๕๔๗ ๒๕๕๑ : ๓๑๒) อิทธิพลของภาษาเขมรในการตั้งชื่อเมืองนี้อาจเนื่องมาจากเป็นเมืองที่เคยอยู่ในอำนาจการปกครองของขอมมาก่อน ส่วนการเรียกชื่อจังหวัดนี้ว่า ‘ฉะ’ ไม่มีความหมายเกี่ยวข้องกับชื่อเดิม แต่เป็นการตัดพยางค์ให้สั้นเพื่อความสะดวกในการออกเสียงเท่านั้น

การตัดพยางค์ที่ ๓ มี ๑ จังหวัด ได้แก่ ยโสธร ออกเสียงว่า ยะ-โส

คำว่า ยโสธร หรือ ยศสุนทร เป็นชื่อเมืองที่ทำวคำไฉจากเวียงจันทน์ ตั้งขึ้นริมแม่น้ำชี ต่อมาพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยพระราชทานนามเจ้าเมืองยศสุนทรว่า พระสุนทรวงศา (คณະนักรักรัษฏาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรรุ่น ๒๕๔๗ ๒๕๕๑ : ๑๕๗) แสดงให้เห็นว่าชื่อจังหวัดนี้ได้เกิดการกร่อนเสียงมาแล้วในอดีต จนปัจจุบันกลายเป็นคำมูลที่ไม่มีเค้าความหมายเดิม การเรียกชื่อจังหวัดซึ่งมีการตัดพยางค์สุดท้ายของคำออกนั้นอาจเกิดจากการเทียบเคียงกับคำว่า ‘ยโส’ ที่มีชื่ออยู่ในภาษา ซึ่งราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๔๖ : ๘๙๓) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ก.เยอหยิงเพระฉือต้วว่ามียศ มีปัญญา มีความรู้ มีกำลัง มีทรัพย์

สรุปและอภิปรายผล

การเรียกชื่อจังหวัดในภาษาพูดอย่างไม่เป็นทางการของวัยรุ่นไทยจำนวน ๑,๑๖๕ คน ปรากฏทั้งแบบที่มีการแปรและไม่มีการแปร ทำให้เกิดรูปภาษาจำนวน ๑๑๔ รูป จากตัวแปรภาษา (ชื่อจังหวัด) ๗๗ ตัวแปร เมื่อนำรูปภาษาทั้งหมดมาวิเคราะห์ลักษณะการเรียกชื่อจังหวัดในภาพรวม โดยใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นเกณฑ์พบว่ามี ๓ ลักษณะ ดังนี้

๑. ลักษณะที่เรียกตามแบบภาษาไทยมาตรฐาน
๒. ลักษณะที่ใช้ชื่อเมืองในอดีต
๓. ลักษณะที่ตัดพยางค์ให้สั้นลง
 - ๓.๑ แบบตัดหน่วยคำขยายในคำประสม
 - ๓.๒ แบบตัดหน่วยคำที่หมายถึง 'เมือง'
 - ๓.๓ แบบใช้คำว่า 'เมือง' นำหน้าชื่อและตัดหน่วยคำท้ายที่หมายถึง 'เมือง'
 - ๓.๔ แบบตัดพยางค์เบา
 - ๓.๕ แบบตัดพยางค์ที่ ๒-๓ หรือพยางค์ที่ ๓ ในคำ ๓ พยางค์

เมื่อพิจารณารูปภาษาที่วัยรุ่นไทยใช้เรียกชื่อจังหวัดอย่างไม่เป็นทางการทั้ง ๓ ลักษณะ พบว่ามีจำนวนพยางค์ตั้งแต่ ๑-๕ พยางค์ จากจำนวนพยางค์ของชื่อจังหวัดในภาษาไทยมาตรฐานสูงสุด ๘ พยางค์ โดยลักษณะการใช้จะขึ้นอยู่กับความมากน้อยของจำนวนพยางค์ในชื่อจังหวัด กล่าวคือ หากชื่อจังหวัดมีจำนวนพยางค์ ๑-๒ พยางค์ ส่วนใหญ่จะเรียกตามแบบภาษาไทยมาตรฐาน (ร้อยละ ๔๑.๔๖) หากมีจำนวนพยางค์ตั้งแต่ ๓ พยางค์ขึ้นไป มักจะตัดพยางค์ให้สั้นลง (ร้อยละ ๔๒.๓๒) รองลงมา คือ เรียกตามแบบภาษาไทยมาตรฐาน (ร้อยละ ๑๒.๐๒) ส่วนลักษณะที่ใช้ชื่อเมืองในอดีตนั้นพบว่านิยมใช้น้อยที่สุด (ร้อยละ ๓.๘๖) ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตารางการเรียกชื่อจังหวัดของวิทยุแห่งประเทศไทยตามจำนวนผู้ใช้

จำนวนพยางค์ ของชื่อจังหวัด ในภาษาไทย มาตรฐาน	จำนวนวิทยุ ที่เรียกตาม แบบภาษาไทย มาตรฐาน (คน)	จำนวนวิทยุ ที่ชื่อเมืองในอดีต			จำนวนวิทยุ ที่ตัดพยางค์ให้สั้นลง				รวม (คน)
		ชื่อเมือง ๑ พยางค์ (คน)	ชื่อเมือง ๒ พยางค์ (คน)	ชื่อเมือง ๓ พยางค์ (คน)	ตัดเหลือ ๑ พยางค์ (คน)	ตัดเหลือ ๒ พยางค์ (คน)	ตัดเหลือ ๓ พยางค์ (คน)	ตัดเหลือ ๔ พยางค์ (คน)	
๑ พยางค์	๑๐๘ (๙.๒๗)	-	-	-	-	-	-	-	๑๐๘ (๙.๒๗)
๒ พยางค์	๓๓๕ (๓๒.๑๙)	-	-	-	๔ (๐.๓๔)	-	-	-	๓๓๙ (๓๒.๕๓)
๓ พยางค์	๙๙ (๙.๕๐)	-	๑๑ (๐.๙๔)	-	๓๔ (๒.๙๒)	๑๔๓ (๑๒.๒๗)	-	-	๒๙๔ (๒๕.๒๔)
๔ พยางค์	๔๐ (๓.๔๓)	-	๑๓ (๑.๑๒)	๑ (๐.๐๘)	๑๙ (๑.๖๓)	๑๙๓ (๑๖.๕๗)	๑๑ (๐.๙๔)	-	๒๗๐ (๒๓.๑๗)
๕ พยางค์	๑ (๐.๐๙)	-	-	-	๒ (๐.๑๗)	๙ (๐.๗๗)	๑๕ (๑.๒๗)	-	๒๗ (๒.๓๒)
๖ พยางค์	-	-	๒๐ (๑.๗๒)	-	๘ (๐.๖๙)	๓๙ (๓.๓๕)	-	-	๖๗ (๕.๗๕)
๘ พยางค์	-	-	-	-	-	๑๘ (๑.๕๕)	-	-	๒๐ (๑.๗๒)
รวม (คน)	๖๒๓ (๕๓.๕๔)	-	๔๕ (๓.๗๖)	๑ (๐.๐๘)	๖๗ (๕.๗๕)	๔๐๒ (๓๔.๕๑)	๒๖ (๒.๒๓)	๒ (๐.๑๗)	๑,๑๖๕ (๑๐๐)

หมายเหตุ จำนวนในเครื่องหมายเล็บเป็นค่าร้อยละ

อย่างไรก็ตาม รูปภาษาจำนวน ๑๑๔ รูป ที่เกิดจากการเรียกชื่อจังหวัดทั้ง ๓ ลักษณะดังกล่าว แสดงให้เห็นลักษณะทางสัทศาสตร์ที่ปรากฏร่วมกันมากที่สุดในการเรียกชื่อจังหวัดของวัยรุ่นไทย คือ การออกเสียงคำแบบ ๒ พยางค์ ดังนี้

จำนวนพยางค์ ๑ พยางค์ พบ	๑๘ รูปภาษา	(ร้อยละ ๑๕.๗๙)
จำนวนพยางค์ ๒ พยางค์ พบ	๖๘ รูปภาษา	(ร้อยละ ๕๙.๖๕)
จำนวนพยางค์ ๓ พยางค์ พบ	๑๕ รูปภาษา	(ร้อยละ ๑๓.๑๖)
จำนวนพยางค์ ๔ พยางค์ พบ	๑๒ รูปภาษา	(ร้อยละ ๑๐.๕๒)
จำนวนพยางค์ ๕ พยางค์ พบ	๑ รูปภาษา	(ร้อยละ ๐.๘๘)
รวม	๑๑๔ รูปภาษา	

รูปภาษาที่มีจำนวน ๒ พยางค์นี้ ส่วนใหญ่เกิดจากการตัดพยางค์ให้สั้นลงเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการออกเสียง และในกรณีที่ชื่อจังหวัดบางจังหวัดมีพยางค์ที่ออกเสียงเหมือนกันก็สามารถใช้อีกพยางค์หนึ่งแยกความแตกต่างของชื่อจังหวัดได้ โดยรูปภาษาบางรูปอาจจะไม่มีเค้าของความหมายเดิมอยู่เลย แสดงให้เห็นว่า ความหมายประจำคำของรูปภาษาที่เหลืออยู่อาจไม่สำคัญเท่ากับผลสัมฤทธิ์ในการสื่อสารเฉพาะกลุ่มของวัยรุ่น

นอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นปรากฏการณ์การเลือกใช้ลักษณะการตัดพยางค์ที่แตกต่างกันไป แม้ว่าจังหวัดในการพูด คือ การลงเสียงหนักเบาในคำจะเหมือนกันก็ตาม เช่น ‘ยโสธร’ กับ ‘สุโขทัย’ ต่างมีการลงเสียงหนักเบาเป็นแบบ เบา-หนัก-หนัก แต่ ‘ยโสธร’ ใช้วิธีตัดพยางค์ท้ายเป็น ยะ-โส ส่วน ‘สุโขทัย’ ใช้วิธีตัดพยางค์เบา เป็น โข-โท (ไม่ใช่ สุ-โทย) หรือชื่อจังหวัดที่ขึ้นต้นด้วยหน่วยคำ ‘นคร-’ แม้จะมีการลงเสียงหนักเบาหรือมีการสร้างคำแบบประสมเหมือนกัน แต่ก็ใช้ทั้งวิธีการตัดพยางค์เบา และการตัดหน่วยคำขยายในคำประสม ดังนี้

แบบตัดพยางค์เบา :

- นครนายก (เมืองที่ยกเลิกภาษาชื่อนานา) ออกเสียงว่า คอน-ยก
- นครสวรรค์ (เมืองสวรรค์) ออกเสียงว่า คอน-หฺวัน
- นครปฐม (เมืองแห่งพระปฐมเจดีย์) ออกเสียงว่า คอน-ถม

แบบตัดหน่วยคำขยายในคำประสม :

- นครพนม (เมืองแห่งภูเขา)	ออกเสียงว่า	นะ-คอน
- นครศรีธรรมราช
(เมืองแห่งราชาผู้เป็นธรรมอันสง่าเป็นศรี)	ออกเสียงว่า	นะ-คอน

ทั้งนี้อาจเนื่องจากเป็นข้อตกลงของกลุ่มในการเลือกใช้ โดยแรกเริ่มอาจมีหลายรูป เมื่อรูปใดไม่เป็นที่ยอมรับหรือไม่นิยมจึงสูญไป นอกจากนี้ การเลือกใช้ลักษณะได้นั้นยังอาจมีความสัมพันธ์กับความสุภาพด้วย หากการลดพยางค์ด้วยการตัดพยางค์เบาจะทำให้เกิดความหมายที่ไม่สุภาพ วรรณจะเปลี่ยนไปใช้วิธีการอื่น เช่น 'นครพนม' ออกเสียงว่า นะ-คอน ซึ่งใช้วิธีการตัดหน่วยคำขยาย 'พนม' ในคำประสมที่หมายถึงภูเขา ไม่ใช้วิธีการตัดพยางค์เบาที่จะทำให้ออกเสียงว่า คอน-นม

การเน้นความสะดวกในการออกเสียงเป็นสำคัญนี้ ทำให้ไม่พบการเรียกชื่อตามแบบภาษาไทยมาตรฐานในบางจังหวัดที่มีจำนวนพยางค์ตั้งแต่ ๓ พยางค์ขึ้นไป มีเฉพาะการตัดพยางค์ให้สั้นลง หรือการใช้ชื่อเมืองในอดีตเท่านั้น เช่น กำ-แพง, พิด-โลก, สุ-พัน, กุรง-เทบ, อุ-ดอน, สุ-ราด, ยะ-ไส หรือ เมือง-ยด, โค-ราด เป็นต้น

การเรียกชื่อจังหวัดที่ไม่เป็นไปตามแบบภาษาไทยมาตรฐานดังกล่าวนั้นมีได้เพียงเกิดขึ้น ดังมีหลักฐานจากเอกสารที่ชาวต่างชาติบันทึกเกี่ยวกับประเทศสยาม (Siam) ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น แสดงให้เห็นว่าคนไทยสมัยก่อนหรือที่ชาติตะวันตกเรียกว่า ชาวสยาม (Siamese) นั้น เรียกชื่อจังหวัดแบบตัดพยางค์ให้สั้นลง รวมถึงใช้ชื่อเมืองในอดีตกันมานานแล้ว

ตัวอย่างการเรียกชื่อจังหวัดจากบันทึกของชาวฝรั่งเศสในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา เช่น Pipeli พิบ-พูลี (เดอ ชัวซีย์ ๒๕๕๐ : ๒๑๑), Campeng-pet ou Campeng กำ-แพง-เพ็ด หรือ กำ-แพง, Cambory กาน-บุ-วี, Corazema โค-ราด-เส-มา (De La Loubere 1700 : 8, 13), Porselouc ou Pet-se-lou-louc พิด-สะ-โลก หรือ พิด-สะ-นู-โลก (แซรวาส ๒๕๕๐ : ๕๖)

ส่วนตัวอย่างการเรียกชื่อจังหวัดจากบันทึกของชาวฝรั่งเศสในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เช่น Thani ou Patani ตา-นี หรือ บัด-ตา-นี, Korät โค-ราด หรือ Nakhon-Raxa-Séma นะ-คอน-ราด-ชะ-สี-มา, Sasó

ng-Sao ou Petriu ฉะ-เชิง-เซา หรือ แปด-ริ้ว, Phitsalók ou Phitsanulók พิต-สะ-โลก หรือ พิต-สะ-นุ-โลก, Suphannaburi ou Suphan สุ-พัน-นะ-บุ-รี หรือ สุ-พัน, Raxaburi ou Rapri รา-ชะ-บุ-รี หรือ ระ-บุรี, Phetxaburi ou Phiphri เฟ็ด-ชะ-บุ-รี หรือ ฟิบ-บุรี, Samut-Songkhram ou Mě-Khlong สะ-หุมด-สง-คราม หรือ แม่-กุลอง, Samuthapranan ou Pak-Nam สะ-หุมด-ทะ-ปฺรา-กาน หรือ ปาก-น้ำ, Mahá-Xia มะ-หา-ไซ (Pallegoix 1854 : 24, 34, 67, 97) เป็นต้น

จากหลักฐานข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การเรียกชื่อจังหวัดบางจังหวัดของวัยรุ่นที่มีเฉพาะการตัดพยางค์ให้สั้นลงและการใช้ชื่อเมืองในอดีตนั้น สาเหตุหนึ่งอาจเนื่องมาจากการเรียนรู้ภาษาจากผู้ใหญ่ที่ถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน เช่น กำ-แพง, สุ-พัน, โค-ราด อีกสาเหตุหนึ่งอาจเป็นข้อตกลงในการเลือกใช้ชื่อของกลุ่มวัยรุ่นเพื่อความสะดวกในการออกเสียง เนื่องจากชื่อเรียกในภาษาไทยมาตรฐานมีจำนวนพยางค์มาก นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่า มีบางจังหวัดที่วัยรุ่นใช้ชื่อเรียกอย่างไม่เป็นทางการต่างกับคนไทยในอดีตเพื่อให้ออกเสียงสะดวกยิ่งขึ้น เช่น ราขบุรี และ พิษณุโลก ในอดีตเรียกว่า ระ-บุรี, พิต-สะ-โลก ขณะที่ในปัจจุบันเรียกว่า ราด-รี, พิต-โลก ตามลำดับ

การศึกษาคำนี้ เป็นการเก็บข้อมูลการเรียกชื่อจังหวัดจากประชากรกลุ่มวัยรุ่นเพียงกลุ่มเดียว จึงยังไม่ครอบคลุมรูปแบบการใช้ทั้งหมดของคนในจังหวัดซึ่งอาจมีการแปรไปตามวัย จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรให้ครบทุกช่วงวัย เพราะนอกจากจะทำให้เห็นภาพรวมของลักษณะการใช้ในแต่ละจังหวัดแล้ว ยังอาจทำให้เห็นระยะที่การเรียกชื่อจังหวัดเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องจากรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนกระทั่งกลายเป็นรูปภาษาดังที่ปรากฏในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- เกียรติประวัติ อนุรักษ์สื่อสากล. ประวัติศาสตร์ไทย ๗๖ จังหวัด. กรุงเทพฯ : วันเวลด์, ๒๕๔๖.
- คณะนักศึกษามหาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรรุ่น ๒๕๔๗. จาริกบุญทั่วไทยไปกับ วปอ. ๒๕๔๗. กรุงเทพฯ : อนิเมท พรินท์ แอนด์ ดีไซน์, ๒๕๕๑.
- จังหวัดฉะเชิงเทรา. ประวัติจังหวัดฉะเชิงเทรา. จังหวัดฉะเชิงเทรา. สืบค้นเมื่อ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๔, จาก http://www.chachoengsao.go.th/sotorn/index.php?option=com_content&view=article&id=63&Itemid=67, ๒๕๕๔.
- ชมรมคนชอบเที่ยวแห่งเมืองสยาม. เที่ยวไทยให้สนุก ๗๖ จังหวัด. กรุงเทพฯ : กู๊ดมอร์นิ่ง, ๒๕๔๔.
- แซรวาส, นิโกลาส์. ประวัติศาสตร์ธรรมชาติและการเมืองแห่งราชอาณาจักรสยาม (ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช) : Histoire Naturelle et Politique du Royaume de Siam. แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร. พิมพ์ครั้งที่ ๒. นนทบุรี : ศรีปัญญา, ๒๕๕๐.
- ดาฤณี. ๗๖ จังหวัดในเมืองไทย. นนทบุรี : ธารบัวแก้ว, ๒๕๔๑.
- เดอ ชัวซีย์, บาทหลวง. จดหมายเหตุรายวัน การเดินทางไปสู่ประเทศสยาม ในปี ค.ศ. ๑๖๘๕ และ ๑๖๘๖ : Journal du Voyage de Siam. แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร. พิมพ์ครั้งที่ ๒. นนทบุรี : ศรีปัญญา, ๒๕๕๐.
- เดอ ลาลูแบร์, มองซิเออร์. จดหมายเหตุ ลา ลูแบร์ ราชอาณาจักรสยาม : The Kingdom of Siam. แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร. พิมพ์ครั้งที่ ๓. นนทบุรี : ศรีปัญญา, ๒๕๕๒.
- วัชชัย ตั้งศิริวานิช. กรุงศรีอยุธยาในแผนที่ฝรั่ง. กรุงเทพฯ : มติชน, ๒๕๔๙.
- วัชชัย ปทุมล่องทอง. เกร็ดน่ารู้ประเทศไทย ๗๖ จังหวัด. กรุงเทพฯ : น้ำฝน, ๒๕๔๒.
- นฤมล บุญแดง. การแบ่งภูมิภาคทางภูมิศาสตร์. ราชบัณฑิตยสถาน The Royal Institute. สืบค้นเมื่อ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๔, จาก <http://www.royin.go.th/th/knowledge/detail.php?ID=1378>, ม.ป.ป.

๒๔๒ วารินทร์ มหามนตรี

นิตยา กาญจนะวรรณ และคณะ. **ลักษณะและการใช้ภาษาไทย (Structure of Thai and Its Usage) TH 101.** พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๖.

บรรจบ พันธุเมธา. **ลักษณะภาษาไทย (STRUCTURE OF THAI).** พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕.

पालเลกัวัช, มงเซญูอ์. **เล่าเรื่องกรุงสยาม : Description du Royaume Thai ou Siam.** แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร. พิมพ์ครั้งที่ ๔. นนทบุรี : ศรีปัญญา, ๒๕๕๒.

ผะอบ โปษกฤษณะ. **ลักษณะเฉพาะของภาษาไทย.** พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, ๒๕๓๘.

ฝ่ายวิชาการ พิปซี. **รอบรู้ ๗๖ จังหวัดทั่วไทย.** กรุงเทพฯ : พิปซี, ม.ป.ป.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒.** กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖.

สำนักงานจังหวัดยโสธร. **ข้อมูลจังหวัด. จังหวัดยโสธร.** สืบค้นเมื่อ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๔, จาก http://www.yasothon.go.th/web/yaso_web.htm, ม.ป.ป.

สำนักงานจังหวัดสมุทรสาคร. **ประวัติความเป็นมาจังหวัดสมุทรสาคร. จังหวัดสมุทรสาคร.** สืบค้นเมื่อ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๔, จาก <http://www.samutsakhon.go.th/data/data51/11s.htm>, ๒๕๕๑.

สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. **เอกสารการสอนชุดวิชา ภาษาไทย ๑ (Thai 1) หน่วยที่ ๑-๘.** พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์, ๒๕๓๗.

สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. **เอกสารการสอนชุดวิชา ภาษาไทย ๓ (Thai 3) หน่วยที่ ๑-๖.** พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๘.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. **ภาษาศาสตร์สังคม SOCIOLINGUISTICS.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

วิรัช นิยมธรรม. “โยตะยา นั้นหรือคือ ‘ผู้แพ้’ : หากจะคิดแย้งพม่าด้วยมุมมองทางภาษา.” ใน **สารมหาวิทยาลัยนเรศวร ‘รู้จักพม่า Knowing Myanmar’ ๓, ๑๗ (มิถุนายน ๒๕๔๕) : ๑.**

- De La Loubere, Simon. **DESCRIPTION DU ROYAUME DE SIAM.** Vol 1. Chez Henry & la veuve de Theodore Boom, 1700.
- De La Loubere, Simon. **DESCRIPTION DU ROYAUME DE SIAM.** **American Libraries.** สืบค้นเมื่อ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๕, จาก <http://archive.org/details/descriptionduro00loubgoog>, n.d.
- Frederick Arthur Neale. **NARRATIVE OF A RESIDENCE AT THE CAPITAL OF THE KINGDOM OF SIAM; WITH A DESCRIPTION OF THE MANNERS, CUSTOMS, AND LAWS OF THE MODERN SIAMESE.** London : National Illustrated Library, 1852.
- Frederick Arthur Neale. **NARRATIVE OF A RESIDENCE AT THE CAPITAL OF THE KINGDOM OF SIAM; WITH A DESCRIPTION OF THE MANNERS, CUSTOMS, AND LAWS OF THE MODERN SIAMESE.** **OPEN LIBRARY.** สืบค้นเมื่อ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๕, จาก http://openlibrary.org/books/OL7045230M/Narrative_of_a_residence_at_the_capital_of_the_Kingdom_of_Siam, n.d.
- Pallegoix, Par Mgr. **DESCRIPTION DU ROYAUME THAI OU SIAM.** Paris : Au profit de la Mission de Siam, 1854.
- Pallegoix, Par Mgr. **DESCRIPTION DU ROYAUME THAI OU SIAM.** **OPEN LIBRARY.** สืบค้นเมื่อ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๕, จาก http://openlibrary.org/books/OL5839634M/Description_du_Royaume_Thai_ou_Siam, n.d.

